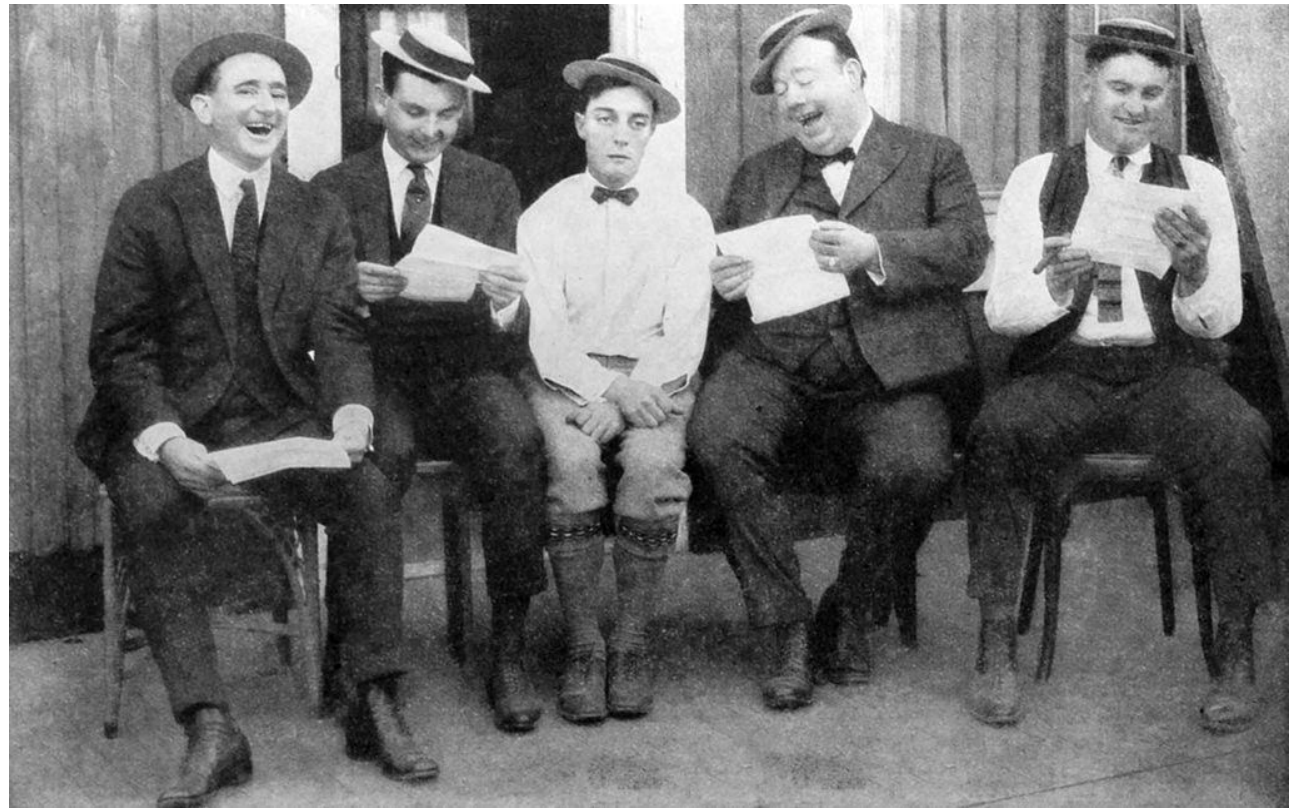

**Němá filmová groteska
aneb
herecké idoly avantgardy**

Chaplin. Určitě musíte vidět Chaplina.
(Maurice Vlaminck, 1918)

- proměna estetického vnímání jedné generace
- z USA přichází do Evropy filmová groteska a jazz
- masová a mezinárodní, tj. globální zábava
- ovlivňovala vkus divadelního publika

- Charlie Chaplin a Buster Keaton (Frigo), ale také Harold Lloyd, Laurel a Hardy...
- idolem německých avantgardistů byl rovněž Karl Valentin v komické dvojici s Liesl Karlstadt

„okrajové“ nízké žánry

- formy lidové zábavy
- od této doby se postupně v umění přestávají rozlišovat kategorie vysoký a nízký žánr

- cirkus s akrobaty a klauny
- pouť, jarmareční produkce, zábavní park
- Chaplin vyrostl v music-hallu, Keaton ve variété

nový hrdina

- člověk z nejnižších vrstev společenské hierarchie
- outsider společnosti, ale též jeden z tisíců
- inspirativní pro levicově orientované avantgardisty
- vize nového umění pro novou společenskou třídu, tj. proletariátu (K. Teige)

základní prvky krátkometrážních grotesek

- pády, destrukce předmětů a šlehačka létající při rvačce vzduchem
- adrenalinová povaha zábavy – riziko, nebezpečí
- atrakce, které končí uvolňujícím smíchem
- akrobatické dovednosti a kaskadérství
- virtuozita a artistnost

- smysl pro detail a pro konkrétnost všedního dne
- dokumentárnost filmu, fotografický záznam reality, verismus a konkrétnost
- fragmentarizace děje a stříhová montáž
- odpsychologizování hereckého projevu
- explicitnost zobrazení
- důraz na jednání a akčnost (pragmaticčnost americké kultury)

rysy žánru němé grotesky

- detailní práce se stylizovaným gestem a mimikou
- akčnost grotesek a nutnost okamžitého rozlišení charakterů
- slabá citlivost filmového materiálu – nutnost líčené obličejové masky
- vytvoření a rozvinutí herectví typů: zloduch, dobrák, snílek, uličník
- vytvoření komických dvojic: tlustý-tenký, melancholik-cholerik, Laurel-Hardy, Fatty-Keaton
- komické typy odpovídají typologii komedie dell'arte

Vzhledem k tomu, že musí zviditelnit svou sebemenší myšlenku, nezná němý hrdina rozpor mezi úmyslem a činem; vnitřní zábrany jsou pro něj luxus, který si nemůže dovolit. Miluje-li, hned také objímá; a hněvá-li se, rozdává rány. Hrdinové „psychologických“ dramát nejsou výjimkou; i tehdy, mají-li vyjádřit jen stav své duše, tlumočí ho navenek výraznou, nedvojsmyslnou gestikulací. Čitelnosti gest odpovídá zřetelnost charakterů: dobré i špatné postavy jsou tím, čím jsou, důsledně a cele, až se mění v ztělesněné alegorie.

(Petr Král)

proměna americké grotesky v letech 1923–1925

- začaly se točit dlouhometrážní filmy
- *Moderní doba, Světla velkoměst, Diktátor, Frigo na mašině*
- strukturovanější příběh (filmové paraboly)
- proměna herectví – gesto neosobně demonstrativní

Mystériu holičského salonu **(Die Mysterien eines Frisiersalons, 1923)**

- v roce 1922 napsal Brecht scénář (jedná se ale o plagiát), v roce 1923 byl podle něj natočen film
- titulní postavu hrál komik Karl Valentin, režisérem byl Erich Engel
- herec v krátkém čase zobrazuje jednání i jeho smysl, herecké jednání je věcné a velice ekonomické
- znakovost: přemýšlení je nutno zobrazit jako znak přemýšlení
- jasná a výrazná gesta
- vnitřní život postav není třeba doplňovat vysvětlujícími titulky, vše, co motivuje k jednání, je zobrazeno viditelně

postava schizofrenně rozpolceného milionáře a jeho odraz v Brechtových hrách

- Chaplinův film *Světla velkoměst* (City Lights, 1931)
- předobraz postav:

boháč Mauer ve hře *Svatá Johanka z jatek*

Puntila v lidové hře *Pan Puntila a jeho služebník Matti*

prostitutka Šen Te, respektive její bratranec Šuej Ta ve hře *Dobrý člověk ze Sečuanu*